

G. Tovstonogov: „Sebastian i-a cucerit pe spectatorii sovietici”

Numele regizorului sovietic G. Tovstonogov este cunoscut de multă vreme. Dar personalitatea sa artistică complexă s-a dezvăluit cu deosebire acum un an, datorită admirabilei Tragedii optimiste, realizată pe scena Teatrului „Pușkin” din Leningrad. De numele regizorului se leagă și o nouă biruință a dramaturgiei românești pe scena sovietică: Steaua fără nume a lui Mihail Sebastian la Teatrul Mare de Dramă „A. M. Gorki” din Leningrad. E lesne de înțeles, de aceea, emoția cu care am așteptat întrevăderea cu G. Tovstonogov — din păcate pentru prea scurtă vreme oaspete al țării noastre —, mai ales că trebuia să aibă loc după spectacolul Steaua fără nume, prezentat de ansamblul Naționalului din București, la care regizorul sovietic fusese invitat să participe.

— A fost un spectacol instructiv pentru mine — ne-a spus G. Tovstonogov. Este meritul Teatrului Național de a fi găsit modalități de expresie scenică în măsură să dezvăluie spectatorilor întreaga frumusețe a teatrului lui Sebastian. În ce mă privește însă, mărturisesc că am intuit sensurile piesei intrucitva altfel decît colectivul Naționalului, iar concepția și viziunea mea regizorală diferă și ele de acelea ale colegilor romini.

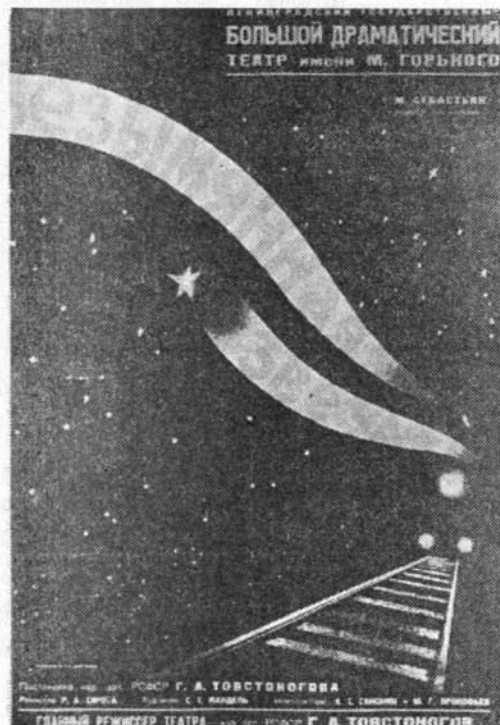
Steaua fără nume pe scena Naționalului din București mi s-a părut a nu depăși sensurile unei comedii de moravuri. Sensurile ei lirice, notele satirice, caldul umanism pe care-l simți în și dincolo de litera textului nu le-am resimțit. Pe scena Teatrului „A. M. Gorki” am încercat să reliefăm tocmai aceste tonuri ale peisei.

— Cum ați făcut cunoștință cu Steaua fără nume ?

— Prin traducătorul ei, Ilia Konstantinovski. Mă afluam la Moscova, cînd Konstantinovski mi-a prezentat piesa. Am fost incîntat de la prima lectură. Înarmat cu textul piesei, m-am înapoiat la Leningrad și am organizat citirea ei în colectiv. Entuziasmul actorilor a depășit toate așteptările mele. Surpriza cea mare mi-au rezervat-o însă spectatorii: incîntarea și interesul cu care au urmărit spectacolul, aplauzele lor, mi-au dovedit că Sebastian i-a cucerit pe spectatorii sovietici.

— Așadar — în lumina celor spuse mai înainte de dumneavoastră —, spectatorul sovietic a avut prilejul să asiste mai degrabă la o piesă lirică, pe alocuri satirică, nu la ceea ce numim în mod obișnuit o comedie de moravuri...

— Aceasta este, cel puțin, ceea ce am intuit noi — regizorul și actorii — în *Steaua fără nume*. Am considerat că sintem datori a arăta publicului mai mult decît simplele fapte consemnate de Sebastian, să reliefăm acele laturi ale piesei care îl apropie pe undeva pe Sebastian de Andersen Nexø sau alți autori de atmosferă.

Afișul Teatrului Mare de Dramă „A. M. Gorki” la „Steaua fără nume”

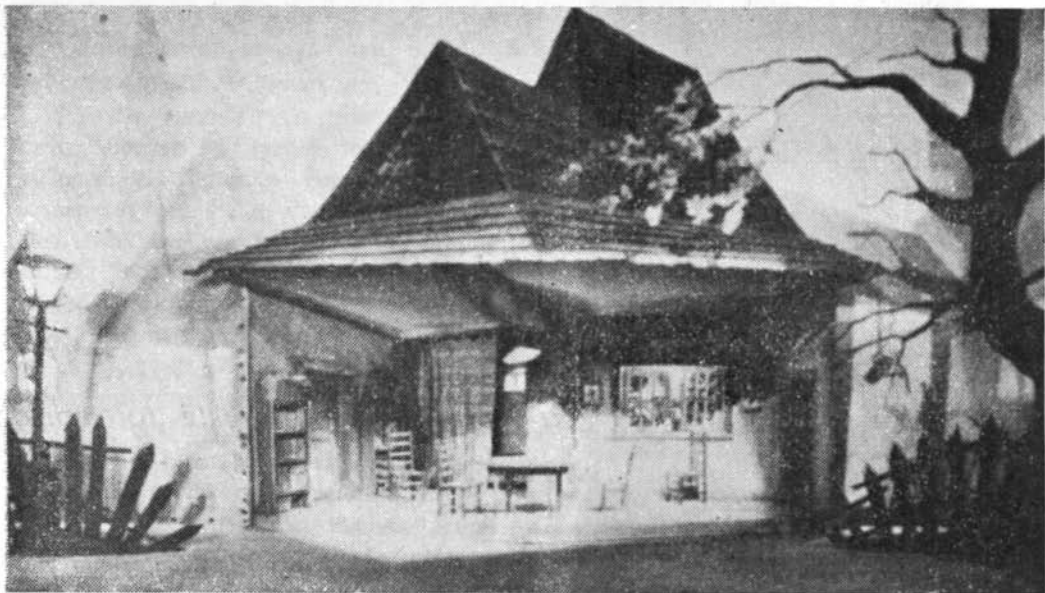
am considerat necesar să încredințăm acest rol unui actor deosebit de abil. Cum n-am găsit nici o actriță potrivită, rolul a fost interpretat în travesti de un bărbat. Și vă asigur că rolul nu și-a pierdut de fel autenticitatea. Chiar și discuția dintre Mona și Cucu a sunat firesc, cu accente tragicomice.

Pot spune că și pe planul rezolvării sale plastice, spectacolul nostru diferă de cel de la București. Astfel, actul I înfățișează fațada unei gări. Prin geamuri mari de sticlă, se întrezăresc camerele, peronul. Spectatorul poate urmări în voie viața gării, micile întâmplări menite să-l familiarizeze cu atmosfera orașului de provincie. Actul II aduce în scenă un crimă din panorama orașului. În fundal, se conturează foisorul de foc, de jur împrejur apar o mulțime de case, cu geamuri luminate, prin care locatarii urmăresc ce se întâmplă prin curțile altora. Iar atunci cînd acțiunea se desfășoară în camera lui Miroiu, ea este luminată anume, toate celelalte amănunte rămînînd în umbră. În finalul actului, cînd Miroiu își afundă privirea în lumea stelelor, camera dispăre, iar spectatorul, privind cerul instelat cu ochii lui Miroiu, pătrunde parcă în cosmos.

Înainte de fiecare act, am introdus un prolog, inspirat, de altfel, chiar de textul

Tema omului mărunt, dar inzeestrat cu un suflet mare este familiară spectatorului sovietic. Tocmai pe ea a căzut accentul principal în spectacolul nostru. Pe profesorul Miroiu l-am considerat a fi personajul central al piesei. Mona, această Stea necunoscută, pe care o descoperim prin Miroiu, ca și toate celelalte personaje ale piesei sînt subordonate profesorului. Piesa lui Sebastian este bogată în simboluri și tocmai pe acestea ne-am străduit să le accentuăm și să le explicăm. Încă de la prima lectură, mi-au apărut cu limpezime cele două planuri generale ale piesei: cel liric și cel satiric. În realizarea scenică a spectacolului, dificultatea de care ne-am lovit a fost tocmai sublinierea explicită a acestor planuri. Muzica de scenă pe care am introdus-o în spectacolul nostru are tocmai menirea de a diferenția cele două planuri.

În ce-o privește pe profesoara Cucu, acest Savonarola al micului oraș de provincie, autentic reprezentant al spionajului local, ea intruchipează, dincolo de umorul de replică, trăsăturile specifice unei lumi ce a populat cîndva orașele de provincie și împotriva căreia se ridică Miroiu. De aceea

Decorul actului II

lui Sebastian. Știți că Sebastian ne sugerează imaginea unui orașel cu multe garduri. De aceea, înaintea fiecărui act, într-o scenă mută, diverse personaje ale piesei au de trecut un gard. În cazul primului act, Ichim, îndreptându-se spre gară, sare peste un gard, ce desparte un arbore de un felinar. Înaintea actului II, același gard e sărit de Miroiu și Mona, ce se întorc tocmai de la gară, iar în cazul actului III, gardul este sărit de un personaj încă necunoscut spectatorilor, un tânăr bine îmbrăcat, elegant, în care l-ați ghicit, desigur, pe Grig.

Sper că cele arătate de mine vor fi în măsură să sugereze cit de cit linia pe care ne-am străduit s-o urmărim în realizarea scenică a *Stelei fără nume*.

— *Sint convins că în timpul scurt pe care l-ați petrecut în țara noastră, ați avut prilejul să vizionați câteva spectacole. În genere, ce impresie v-a lăsat teatrul românesc ?*

— Am simțit aici adierea aceluiași vânt innoitor ce-și întinde astăzi aripa și asupra teatrului sovietic. Căutări, soluții și iar căutări, ale căror roade se vor face fără îndoială curind simțite. Sintem convingși că va fi așa, spre binele întregii mișcări teatrale realist-socialiste.

V. D.